

Affektiv Polarisering i Danmark

Hjorth, Frederik Georg; Sønderkov, Kim Mannemar; Dinesen, Peter Thisted

Published in:
Oekonomi og Politik

Publication date:
2019

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hjorth, F. G., Sønderkov, K. M., & Dinesen, P. T. (2019). Affektiv Polarisering i Danmark. *Oekonomi og Politik*, 92(3), 31-40.

Affektiv Polarisering i Danmark: Et Listeeksperiment om Social Distance til Politiske Modstandere

Temanummer: Politisk polarisering i Danmark

En række nyere studier af amerikansk politik demonstrerer en høj grad af "affektiv polarisering" – dvs. en tilbøjelighed for borgere til at udtrykke negative følelser over for borgere af anden politisk observans, i særdeleshed tilhængere af andre partier. Denne artikel præsenterer resultater fra eksperimentelle undersøgelser af affektiv polarisering i Danmark i form af social distance til politiske modstandere (partipolitiske og ideologiske). Undersøgelserne baserer sig

på "listeeksperimenter", en veletableret metode til at måle holdninger til ømtålelige spørgsmål. Vi finder, at omkring hver fjerde dansker ikke ville bryde sig om at have en person af modsat politisk observans som nabo. Niveauet er højere end et sammenligneligt mål for social distance til indvandrere. Endelig er social distance relativt ensartet fordelt på tværs af partier.

Affektiv polarisering: Findes den også i Danmark?

I månederne op til folketingsvalget den 5. juni 2019 rekrutterede Danmarks Radio deltagere til programkonceptet "Uenige Sammen", som arrangerer møder mellem almindelige danskere og personer, de er politisk uenige med. "Uenige Sammen" udspringer af "My Country Talks", et tysk programkoncept medfinansieret af Google. "Uenige Sammen" og "My Country Talks" er eksempler på, at der både på globalt plan og i Danmark i disse år er en stigende bekymring for, at almindelige borgeres tilbøjelighed og vilje til at interagere med politiske modstandere er vigende. Politologien bruger begrebet *affektiv polarisering* til at betegne det fænomen, at individer udviser negative følelser over for politiske modstandere (Lelkes, 2016).

På papiret burde denne type politisk polarisering ikke karakterisere dansk politik, der ofte betegnes som præget af konsensus (Lijphart, 1999). På elite-niveau kommer denne konsensuskultur bl.a. til udtryk ved, at de folkevalgte politikere – til trods for at de ofte giver udtryk for de modsatte – samarbejder om mange politiske spørgsmål, og stemmer for hovedparten af de love, der vedtages i Folketinget. Øget politisk polarisering kan risikere at undergrave dette tværpolitiske samarbejde til fordel for blokpolitik.

Affektiv polarisering kan altså gøre det sværere at samarbejde på tværs af politiske skel, men forskning fra USA viser, at konsekvenserne af affektiv polarisering også rækker uden for den politiske sfære. Man har bl.a. set, at partitilhængere (dvs. folk, som klart identificerer sig som tilhængere af et bestemt parti), i en hypotetisk situation vedrørende udvælgelse til universitetsstipendium i overvældende grad vælger en studerende med samme partibaggrund

FREDERIK HJORTH

adjunkt,
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet,
fh@ifs.ku.dk

KIM MANNEMAR SØNDERSKOV

professor,
Institut for Statskundskab,
Aarhus Universitet,
ks@ps.au.dk

PETER THISTED DINESEN

professor,
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet,
ptd@ifs.ku.dk

som dem selv – selv når vedkommende var mindre fagligt kvalificeret (Iyengar og Westwood, 2015). (Se også artiklen af Laura Brink og Tanja Flach Hansen i dette nummer, som finder et tilsvarende mønster i en dansk kontekst). En lignende partipolitisk bias ses også for evalueringer af ansøgere til jobs (Gift og Gift, 2015). Fra amerikanske studier står det altså klart, at konsekvenserne af affektiv polarisering rækker langt ud over det politiske domæne. Partitilhængere har tilsyneladende ingen problemer med at diskriminere politiske modstandere i ikke-politiske situationer. Faktisk er der indikationer på, at de foretrækker at leve separate liv og dermed helt undgå at møde modstanderne (Bishop, 2009, men se Nall og Mummolo, 2017). Der er således fundet, at amerikanere foretrækker at *date* folk med deres egen partibaggrund (Huber og Malhotra, 2016). Disse resultater ansporer til alvorlig bekymring for konsekvenser af affektiv polarisering for den politiske og sociale sammenhængskraft. Hvis man synes dårligt om politiske modstandere, har det konsekvenser for, hvordan man behandler dem, og man fravælger sociale kontekster, hvor man potentielt møder dem.

Forskningen i affektiv polarisering og dens konsekvenser har langt overvejende bygget på data fra USA. Det rejser naturligvis spørgsmålet om, hvorvidt et lignende fænomen findes i andre lande med andre partisystemer og konfliktlinjer mellem partierne. På den ene side kan man argumentere for, at USA, som i så mange andre henseender, er en idiosynkratisk politisk kontekst, som muligvis fremmer polariseringen. Særligt to-partisystemet og de tilskyndelser, det giver politikerne til at tale dårligt om deres modstandere, springer i øjnene som potentiel forklaring. Omvendt er to-partisystemet ikke unikt for USA, og da det har eksisteret i meget lang tid, kan det ikke umiddelbart forklare, hvorfor polariseringen er øget over de sidste årtier. I den forbindelse er andre, nyere fænomener blevet fremhævet som forklaringer på polariseringen, herunder særligt partipolitiske medier samt øget brug af sociale medier og de ”politiske skyttegrave”, der her kan opstå som følge heraf. Øget brug af sociale medier gør sig også gældende andre steder, herunder i Danmark, hvilket taler for, at vi burde se et tilsvarende mønster her. I sidste ende er dette et empirisk spørgsmål – og det er, hvad vi forsøger at undersøge i denne artikel.

Vi fokuserer på en specifik manifestation af affektiv polarisering, nemlig *social distance til politiske modstandere*. Social distance refererer til personers villighed til at have social kontakt med en anden person på baggrund af dennes medlemskab af en social kategori. Social distance blev introduceret som mål for sociale relationer mellem grupper allerede i 1925 (Geisinger, 2010) og har tidligere fundet anvendelse i litteraturen om affektiv polarisering. Iyengar o.a. (2012) måler social distance ved at spørge respondenter, hvordan de ville reagere, hvis deres søn eller datter giftede sig med et medlem af et politisk modstanderparti, og finder at andelen af briter og amerikanere, der vil reagere negativt, er steget markant siden 1960. Vi anser social distance som en mikrosocial manifestation af affektiv polarisering. Social distance til politiske modstandere er altså ikke sammenfaldende med affektiv polarisering som så-

dan, men er én af de centrale måder, hvorpå affektiv polarisering kan komme til udtryk.

I nærværende studie estimerer vi omfanget af social distance til politiske modstandere hos en repræsentativ stikprøve af danske borgere. For at sætte resultatet i perspektiv præsenterer vi også et estimat af omfanget af social distance til indvandrere, målt med samme metode. På den måde illustrerer vores resultater en central manifestation af affektiv polarisering i dansk politik sammenlignet med en anden fremtrædende social skillelinje i det danske samfund. Metodisk betjener vi os af et såkaldt listeeksperiment. Næste afsnit redegør for baggrunden for dette metodiske valg.

Afdækning af social distance gennem et listeeksperiment

Fra et metodisk perspektiv repræsenterer social distance et klassisk samfundsvidenskabeligt måleproblem: udfordringen ved at måle holdninger, individer måske ikke ønsker at vedkende sig. Problematikken kendes under navnet *social desirability bias*, som refererer til forskellen mellem individers sande holdninger eller viden og det, de angiver, under hensyn til hvad de opfatter som socialt acceptabelt. Social desirability bias kan få folk til at underrapportere socialt uacceptabel adfærd, såsom stofmisbrug, eller overrapportere socialt anerkendt adfærd, såsom valgdeltagelse (Dahlgard o.a., 2019).

Social desirability bias er et veldokumenteret problem, når det kommer til holdninger til andre sociale grupper. I amerikansk politik hersker der for eksempel en "lighedsnorm", som gør eksplicite udtryk for racisme socialt uacceptabel (Mendelberg, 2001, men se Kinder o.a., 2018). På samme måde findes der i europæisk politik en "antiracismenorm", som sætter rammerne for hvilke holdninger til indvandrere man legitimt kan give udtryk for (Ivarsflaten o.a., 2010). På den baggrund virker det umiddelbart plausibelt, at negative holdninger til politiske modstandere kan være underlagt tilsvarende normer.

Ikke alle deler dog det synspunkt. Som Iyengar o.a. (2012) påpeger, er der grund til at tro, at aversion mod medlemmer af andre politiske grupper opfattes som mere legitimt at udtrykke end aversion mod fx mennesker med en anden race eller indvandrere. Demokratisk politik bygger på konflikt med politiske modstandere, og i den forstand kan det virke mere legitimt at udtrykke negative holdninger baseret på en persons politiske ståsted sammenlignet med personens race, køn eller seksualitet. Det taler for, at social desirability bias ikke nødvendigvis er en relevant bekymring, når man skal studere affektiv polarisering.

Vi tager i vores undersøgelse det udgangspunkt, at social desirability bias er et potentielt problem og derfor vigtig at tage højde for, i studiet af affektiv polarisering. Det gør vi af flere grunde. For det første er Iyengar o.a.'s argument om, at affektiv polarisering er socialt legitim udviklet i en amerikansk kontekst karakteriseret af usædvanligt høj grad af politisk polarisering. Det er muligt, og måske endda sandsynligt, at social desirability bias i relation til politiske

modstandere vil spille en større rolle i en konsensuspræget politisk kultur som den danske. For det andet er der bred enighed om, at social desirability bias spiller en rolle, når man skal måle holdninger til indvandrere (Janus, 2010). For at kunne sammenligne holdninger til politiske modstandere med holdninger til indvandrere – som vi gør i denne artikel – skal vi bruge mål, der på en ensartet måde tager højde for social desirability bias.

Litteraturen om social desirability bias har udviklet forskellige teknikker til at måle socialt følsomme holdninger med minimal eller ingen bias. Blair o.a. (2014) afprøver en række af disse teknikker og finder, at en klassisk metode, det såkaldte listeesperiment, er et effektivt værktøj til at minimere social desirability bias. Da listeesperimentet samtidig tidligere specifikt har været anvendt til at måle socialt følsomme holdninger til udgrupper (f.eks. Kuklinski o.a., 1997; Janus, 2010; Creighton og Jamal, 2015), er det hensigtsmæssigt i forhold til vores ambition om at afdække social distance til politiske modstandere.

I listeesperimentet præsenteres respondenter for en liste med enten fire elementer (i kontrolgruppen) eller de samme fire elementer samt et ekstra sensitivt element (stimulusgruppen) og bedes dernæst forholde sig til, hvor mange af disse elementer de ikke bryder sig om. I nærværende listeesperiment anvender vi følgende tekst:

Folk har forskellige holdninger til forskellige ting. Her følger en liste med forskellige ting, som nogle mennesker ikke ville bryde sig om. Angiv hvor mange af tingene, du ikke ville bryde dig om. Du skal altså ikke angive, hvilke af tingene du ikke ville bryde dig om, men blot et tal mellem 0 og [4/5], som angiver hvor mange ting.

Forskellen i antallet af elementer som respondenterne i stimulus- og kontrolgruppen ikke bryder sig om, tages som udtryk for modviljen mod det sensitive element, som kun stimulusgruppen bedes forholde sig til. Fordelen ved listeesperimentet som måleinstrument er, at den enkelte respondents holdning til de enkelte elementer er skjult. Respondenter, hvis svar ellers ville være påvirket af social desirability bias, kan dermed ærligt angive, hvor mange af elementerne de ikke bryder sig om. Man kan derfor statistisk estimere forekomsten af modvilje mod det ekstra, følsomme element, selvom holdningen hos hver enkelt respondent er skjult.

Den konkrete design af vores listeesperiment er illustreret i tabel 1.

Tabel 1: Design af listeeksperiment

Item-type	Kontrolgruppe	Stimulusgruppe
Lavfrekvent	At lytte til musik	At lytte til musik
Højfrekvent	At blive ringet op af en telefonsælger	At blive ringet op af en telefonsælger
Negativt korreleret 1	At sende skattekroner til Afrika	At sende skattekroner til Afrika
Negativt korreleret 2	At gøre grænsekontrollen permanent	At gøre grænsekontrollen permanent
Følsomt	-	At få [X] som nabo

I vores valg af elementer følger vi rådet fra Blair og Imai (2012) og inkluderer et lavfrekvent element (dvs. et, som næsten ingen ville have noget imod) samt et højfrekvent element (som de fleste ville have noget imod). Vi angiver ”at lytte til musik” og ”at blive ringet op af en telefonsælger” som hhv. det lavfrekvente og højfrekvente element. Blair og Imai (2012) råder også forskere til at lade de to øvrige elementer i kontrolgruppelisten bestå af elementer, der er negativt korrelerede, dvs. sådan at en person der angiver det ene element, vil være utilbøjelig til at angive det andet. Her vælger vi ”at sende skattekroner til Afrika” som det ene element og ”at gøre grænsekontrollen permanent” som det andet element ud fra en forventning om, at respondenter på baggrund af politisk observans vil foretrække enten det ene eller det andet.

Idéen med denne kombination af elementer er at tilstræbe, at flest mulige respondenter i kontrolgruppen angiver to elementer, som de ikke vil bryde sig om, svarende til det højfrekvente element samt det ene af de to negativt korrelerede elementer. Jo mere man på den måde designmæssigt kan minimere variansen i svar i kontrolgruppen, jo mere præcist er det muligt at estimere hyppigheden af det ekstra sensitive element i stimulusgruppen. I de to listeeksperimentet, vi analyserer her (vedrørende henholdsvis partipolitiske modstandere og indvandrere), er gennemsnittene for antal angivne elementer i kontrolgruppen hhv. 2,1 og 2,0, hvilket peger på, at vores valg af listeelementer har virket efter hensigten.

I vores implementering af listeeksperimentet præsenteres stimulusgruppen for et femte element, der er en hypotetisk nabo beskrevet med en bestemt politisk observans. Naboen beskrives som enten ”medlem af Enhedslisten”, ”medlem af Dansk Folkeparti”, ”stærkt venstreorienteret” eller ”stærkt højreorienteret”. Vi har valgt Enhedslisten og Dansk Folkeparti som partierne i de to eksperimentelle betingelser ud fra en formodning om, at de sender et stærkt signal om modsat politisk observans for hhv. højre- og venstreorienterede. En vigtig implikation af dette designvalg er, at eksperimentet hermed indfanger reaktioner på værdipolitiske forskelle snarere end fordelingspolitiske, idet det kun er på førstnævnte position, at Dansk Folkeparti indtager en mere markant position.

Den enkelte respondent kan altså i eksperimentet præsenteres for en hypotetisk politisk modstander defineret enten ved partitilhørsforhold eller ideologisk orientering (vurderet i forhold til ens eget partitilhørsforhold). Vi refererer til de to muligheder i det nedenstående som hhv. *partipolitisk gruppecue* og *ideologisk gruppecue*. Den eksperimentelle variation mellem partipolitiske og ideologiske gruppecues gør det muligt at vurdere, om partier spiller en særlig rolle for affektiv polarisering, som forskning i den amerikanske kontekst har vist (Iyengar o.a., 2012), eller om partimedlemskab fungerer som et signal om politisk observans.

Vi implementerede eksperimentet i et online-survey udsendt på analyseinstituttet Epinions online-panel i sommeren 2017. Den endelige stikprøve omfatter 1.864 komplette svar. Ud over selve listeeksperimentet spørger vi respondenter om en række baggrundskaraktistika samt partipræference. Nedenfor præsenterer vi estimater fra listeeksperimentet for alle partier under ét samt estimater opdelt efter respondenters partipræference. Vi præsenterer også særskilte estimater for partipolitiske og ideologiske gruppecues. Estimaterne angiver effekten af treatment med en politisk modstander sammenlignet med at være i enten kontrolgruppen eller betingelsen med en politisk meningsfælle. Resultaterne ændrer sig ikke væsentligt, hvis man sammenligner treatment med en politisk modstander og kontrolgruppen alene.

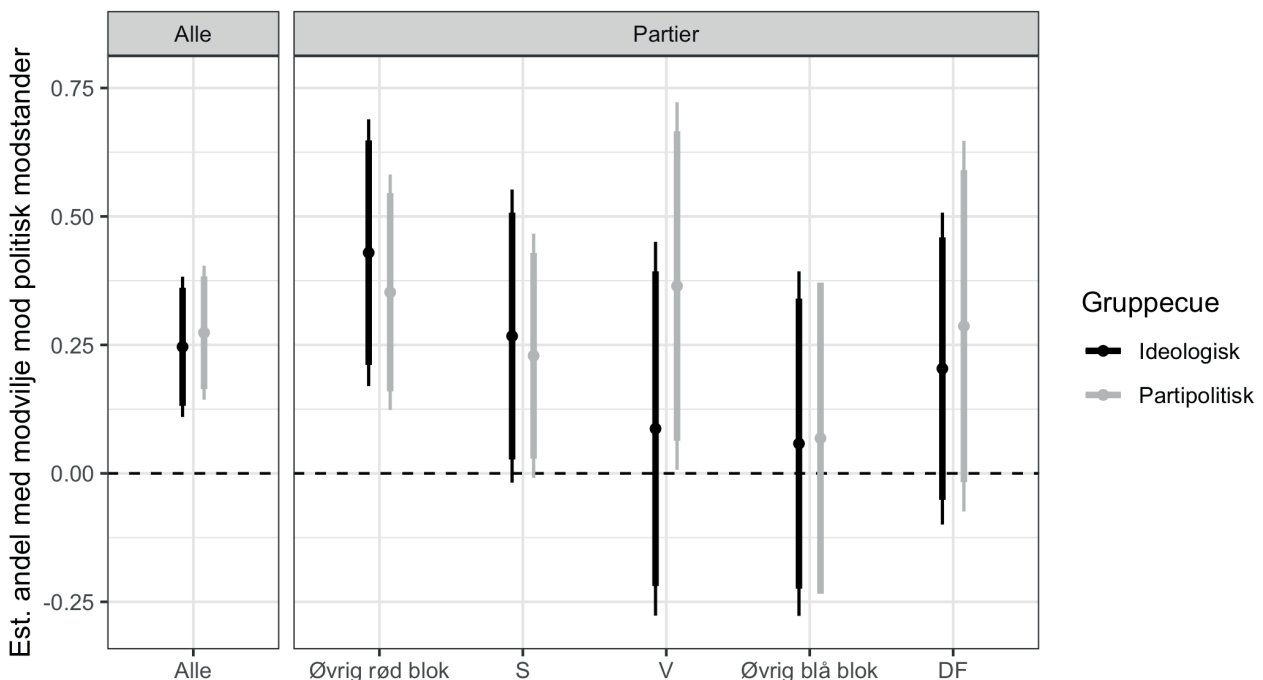
Vi præsenterer også resultater fra et tilsvarende listeeksperiment, hvor den følsomme kategori er at få en *indvandrer* som nabo. Listeeksperimentet her indgik i et større onlinesurvey rekrutteret via brev af analyseinstituttet Epinion i sommeren 2016. Den endelige stikprøve i dette survey omfatter 2.696 komplette svar.

Social distance til politiske modstandere i Danmark

I Figur 1 ses resultatet af listeeksperimenterne angående social distance til politiske modstandere i Danmark. I panelet til venstre med de overordnede resultater ses klare tegn på markant social distance til politiske modstandere, uanset om det drejer sig om en person, som man er ideologisk uenig med, eller om en person, der er medlem af et parti, der ligger langt fra ens eget parti. Resultaterne indikerer, at en væsentlig del af danskerne – cirka en fjerdedel – ikke vil bryde sig om en politisk modstander som nabo. Konfidensintervallerne viser, at andelen er estimeret rimeligt præcist og er signifikant større end nul. I panelet til højre har vi splittet respondenterne op på deres politiske orientering (mindre partier er slået sammen for at undgå for små grupper og deraf følgende usikkerhed). Også her er resultaterne parallelle, hvad enten vi ser på ideologisk eller partipolitisk afstand (undtagelsen er Venstrevælgere, for hvem den partipolitiske afstand synes mere udtalt). Den statistiske usikkerhed er relativt stor som følge af opsplitningen på de enkelte partigrupper, hvorfor forskellene mellem de disse bør tolkes varsomt. Når det er sagt, indikerer resultaterne interessante forskelle mellem grupperne. Den sociale distance – både hvad angår partitilhørsforhold og ideologisk orientering – er mindst og

tæt på 0 hos vælgere, der støtter Konservative, Liberal Alliance og Nye Borgerlige ("Øvrig blå blok") samt Venstre (for ideologiske modstandere), mens den er størst blandt tilhængerne af partier fra Alternativet, Enhedslisten, SF og Det Radikale Venstre. Vælgere, der støtter Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti, ligger tæt på det overordnede gennemsnit på 25 pct. Der er altså visse indikationer på, at den sociale distance er mest konsistent blandt vælgere, der identificerer sig med partierne i rød blok. Ikke desto mindre er det også tydeligt, at den sociale distance ikke er begrænset til rød blok. Og det er måske endnu mere tankevækkende, at modviljen også er at finde blandt mange vælgere, der støtter partier på den politiske midte. Kort sagt viser resultaterne, at affektiv politisk polarisering – målt som social distance i form af naboskab – er udbredt i Danmark.

Figur 1: Estimerede niveauer af social distance til politiske modstandere for alle respondenter under ét (venstre panel) samt fordelt på partitilhørsforhold (højre panel).

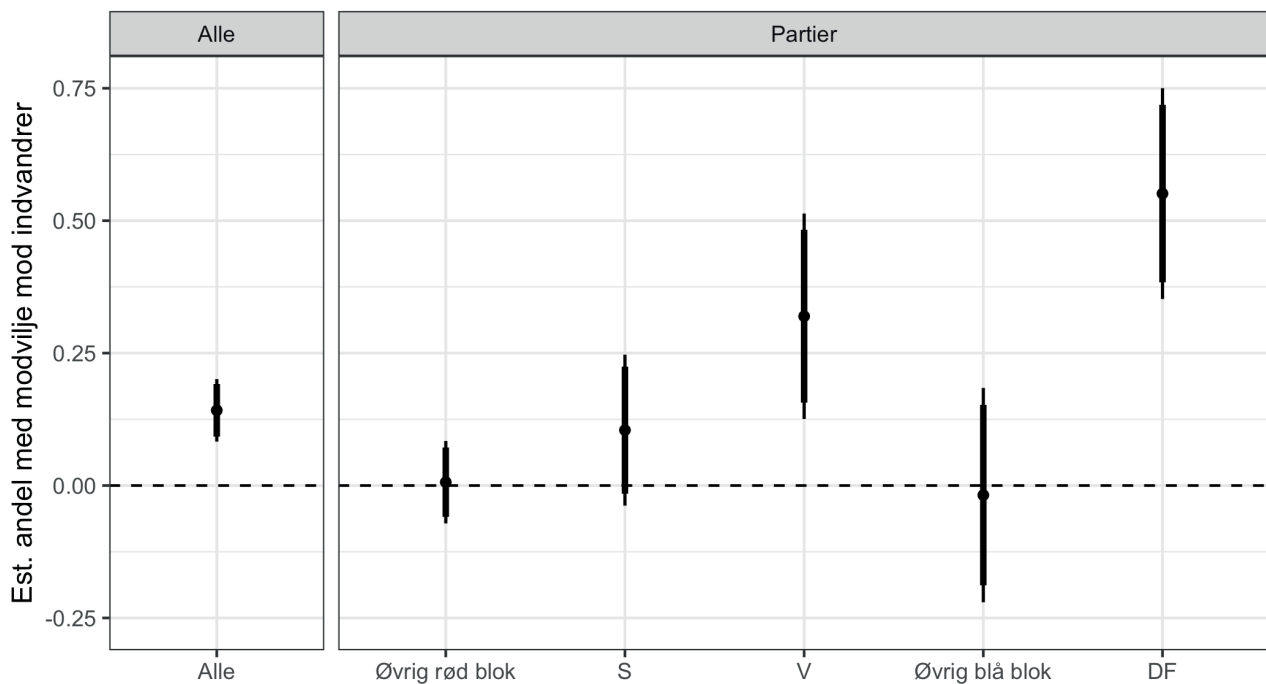
Note: Barrerne viser hhv. 90 pct. og 95 pct. konfidensintervaller. Estimerne udgøres af forskellen i det gennemsnitlige antal ting, som henholdsvis kontrol- og stimulusgruppen har angivet, at de ikke bryder sig om. N=1.864. Partipolitiske tvivlere (N=186) er frasorteret den oprindelige stikprøve.

Social distance til politiske modstandere i kontekst: Social distance til indvandrere

Vi sætter som nævnt omfanget af affektiv politisk polarisering i perspektiv gennem en sammenligning med tilsvarende social distance til indvandrere – en meget salient udgruppe i en dansk kontekst. Resultaterne af listeeksperimentet i forhold til respondenternes sociale afstand til indvandrere fremgår af Figur 2. I venstre panel ses det, at en ikke ubetydelig del af danskerne – cirka 14 pct. – ikke vil bryde sig om at have indvandrere som naboer. Givet

indvandringsspørgsmålets politiske saliens er det næppe overraskende, at en del danskere udtrykker social distance til indvandrere. Mere overraskende er det, at omfanget af modviljen er væsentligt mindre – cirka halvt så stor – når det gælder indvandrere sammenlignet med politiske modstandere. I panelet til højre er modviljen splittet op på partitilknytning (målt ved stemmeintention). I forhold til resultaterne vedrørende politisk distance er det er slående, at modviljen mod indvandrere ikke har samme ensartede karakter som modviljen mod politiske modstandere. Det ses, at modviljen primært findes blandt vælgere fra Dansk Folkeparti, men også fra Venstre og i mindre omfang Socialdemokraterne, mens vælgerne fra de øvrige partier ikke udviser nogen form for modvilje mod indvandrere. (Bemærk, at hverken Nye Borgerlige eller Stram Kurs var en svarmulighed i denne undersøgelse). Mønstrer i forskellene mellem partierne er næppe overraskende, men størrelsen af forskellen er interessant. For Dansk Folkepartis vælgere er modviljen mod at have en indvandrer som nabo omtrent dobbelt så stor som modviljen mod at have en politisk modstander som nabo. For Venstrevælgere er modviljen mod indvandrere som naboer omtrent på niveau med modviljen mod partipolitiske modstandere, men markant højere end for ideologiske modstandere. For Socialdemokraterne er modviljen mod at have indvandrere som naboer ca. halvdelen af den tilsvarende modvilje mod politiske modstandere. Den tankevækkende konklusion er altså, at hvor social distance til indvandrere er mere partipolitisk stratificeret, så den tilsvarende distance for politiske modstandere af mere generel (men dog ikke universel) karakter.

Figur 2: Estimerede niveauer af social distance til indvandrere for alle respondenter under ét (venstre panel) samt fordelt på partitilhørsforhold (højre panel).

Note: Barrerne viser hhv. 90 pct. og 95 pct. konfidensintervaller. Estimaterne afspejler forskellen i det gennemsnitlige antal ting som henholdsvis kontrol- og stimulusgruppen har angivet, at de ikke bryder sig om. N=2.696. Tvivlere (N=436) er frasorteret den oprindelige stikprøve.

Social distance til politiske modstandere er også udbredt i Danmark

Vi har i denne artikel fundet tegn på affektiv politisk polarisering i Danmark i form af social distance til politiske modstandere. Studiet indikerer dermed, at dette fænomen ikke er begrænset til lande præget af høj grad af politisk konflikt (USA i særdeleshed), men også er at finde i mere konsensusprægede politiske systemer. Social distance er naturligvis kun én ud af flere mulige manifestationer af politisk polarisering, og vi kan på baggrund af studiet ikke udtale os om omfanget af andre manifestationer. Brink og Hansens studie i dette nummer indikerer dog, at den affektive polarisering også manifesterer sig i diskrimination i ikke-politiske sammenhænge – i sig selv en sandsynlig konsekvens af social distance. Mere generelt kan social distance – og dermed mindsket (lyst til) interaktion med mennesker, man er politisk uenig med – potentielt have vidtrækkende konsekvenser. Fravalg og dermed fravær af eksponering for politiske modstandere kan muligvis skabe mindre forståelse for andre gruppers synspunkter, udfordringer og behov. Det kan anspre vælgerne til i højere grad at stemme på politiske partier, der advokerer for deres egne partikulære interesser og eventuelt mere drastiske ændringer i den måde, samfundets værdier fordeles på.

Tilstedeværelsen af affektiv politisk polarisering rejser naturligvis spørgsmålet om, hvor dette kommer fra, om det er blevet mere udtalt over tid, og hvordan det vil udvikle sig fremover. Vores studie kan ikke svare på disse vigtige spørgsmål. Som nævnt har man i forskningen peget på øget politisk mudderkastning, ikke mindst på de sociale medier, som en forklaring på den øgede affektive politiske polarisering i USA. Denne forklaring forfægter således, at affektiv politisk polarisering er et nyt fænomen, og implicerer, at omfanget formentlig ikke vil falde i den nærmeste fremtid.

Resultaterne vedrørende distance til indvandrere peger på sin vis på en alternativ eller supplerende forklaring. Resultaterne viser meget klart, at spørgsmålet om indvandring og indvandrere i dag udgør en markant politisk og social skillelinje. Forskellige politiske fraktioners meget forskellige syn på indvandring og indvandrere kan således være en forklaring på fremvæksten af affektiv politisk polarisering i Danmark (og andre steder). Der er ikke umiddelbart meget, der tyder på, at denne skillelinje mister relevans i den nærmeste fremtid.

Man kan dog også identificere andre forklaringer, der er mindre politiske eller måske ligefrem apolitiske. Samara Klar m.fl. (2018) argumenterer således for, at den sociale distance over for politiske modstandere i højere grad skyldes en stigende modvilje mod at skulle forholde sig til politik. Dette er sandsynligvis nemmere, hvis man er omgivet af folk, man er enig med. Et andet alternativ er, at modstanden egentlig ikke skyldes distance til politiske modstandere, men distance til eksempelvis alternative livsværdier, vaner og måder at leve livet på. Muligvis forbinder vi bestemte politiske fraktioner med sådanne livsformer, hvorfor vi tager afstand fra disse grupper. Uanset årsagen er det dog værd

at huske på, at konsekvenserne stadig kan være markante, hvis polariseringen medfører mindre eksponering over for politiske modstandere. Vores studie – ligesom de øvrige bidrag i dette nummer – indikerer et markant behov for at udvikle en dybere forståelse af politisk polarisering og dens konsekvenser i en dansk kontekst såvel som mere generelt.

Litteratur

- Bishop, Bill (2009), *The Big Sort: Why the Clustering of Like-Minded America Is Tearing Us Apart*, Mariner Books.
- Blair, G. og K. Imai (2012), "Statistical Analysis of List Experiments", *Political Analysis*, 20(1): 47-77.
- Blair, Graeme, Kosuke Imai og Jason Lyall (2014), "Comparing and Combining List and Endorsement Experiments: Evidence from Afghanistan", *American Journal of Political Science*, 58(4): 1043-63.
- Creighton, Mathew J., Amaney Jamal og Natalia C. Malancu (2015), "Has Opposition to Immigration Increased in the United States after the Economic Crisis? An Experimental Approach", *International Migration Review*, 49(3): 727-56.
- Coppock, Alexander (2017), "Did Shy Trump Supporters Bias the 2016 Polls? Evidence from a Nationally-Representative List Experiment", *Statistics, Politics and Policy*, 8(1): 29-40.
- Geisinger, Kurt F. (2010), "Bogardus Social Distance Scale" i Irving B. Weiner og W. Edward Craighead, red., *The Corsini Encyclopedia of Psychology*, Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Gift, K. og T. Gift (2015), "Does politics influence hiring? Evidence from a randomized experiment." *Political Behavior*, 37(3): 653-75
- Glynn, A.N. (2013), "What Can We Learn with Statistical Truth Serum?: Design and Analysis of the List Experiment", *Public Opinion Quarterly*, 77(S1): 159-72.
- Huber, Gregory A. og Neil Malhotra (2016), "Political Homophily in Social Relationships: Evidence from Online Dating Behavior", *The Journal of Politics*, 79(1): 269-83.
- Iyengar, S., G. Sood og Y. Lelkes (2012), "Affect, Not Ideology: A Social Identity Perspective on Polarization", *Public Opinion Quarterly*, 76(3): 405-31.
- Iyengar, Shanto og Sean J. Westwood (2015), "Fear and Loathing across Party Lines: New Evidence on Group Polarization", *American Journal of Political Science*, 59(3): 690-707.
- Janus, Alexander L. (2010), "The Influence of Social Desirability Pressures on Expressed Immigration Attitudes", *Social Science Quarterly*, 91(4): 928-46.
- Klar, Samara, Yanna Krupnikov og John Barry Ryan (2018), "Affective Polarization or Partisan Disdain? Untangling a Dislike for the Opposing Party from a Dislike of Partisanship", *Public Opinion Quarterly*, 82(2): 379-90.
- Kuklinski, James H., Michael D. Cobb og Martin Gilens (1997), "Racial Attitudes and the 'New South'", *The Journal of Politics*, 59(2): 323.
- Lax, Jeffrey R., Justin Phillips og Alissa F. Stollwerk (2016), "Are Survey Respondents Lying About Their Support for Same-Sex Marriage? Lessons from A Recent List Experiment", *Public Opinion Quarterly*, 80(2): 510-33.
- Lelkes, Yphtach (2016), "Mass Polarization: Manifestations and Measurements", *Public Opinion Quarterly*, 80(1): 392-410.
- Lelkes, Yphtach og Sean J. Westwood (2016), "The Limits of Partisan Prejudice", *The Journal of Politics*, 79(2): 485-501.
- Lijphart, Arendt (2012), *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, New Haven: Yale University Press.
- Mummolo, J. og C. Nall (2017), "Why partisans do not sort: The constraints on political segregation", *The Journal of Politics*, 79(1): 45-59.
- Westwood, Sean, Shanto Iyengar, Stefaan Walgrave, Rafael Leonisio, Luis Miller og Oliver Strijbs (2017), "The Tie That Divides: Cross-National Evidence of the Primacy of Partyism", *European Journal of Political Research*, 57(2): 333-354.